

Šteje ženi sta bili obglavljeni zaradi umora njunih soprogov, treja, Agnes Musion, je pa svojo možu in drugemu moškemu omagala ubiti mestnega blagajnika v Beuthenu.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE
Cena oglasov po dogovoru. Rekopisi se ne vračajo.
Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) \$5.00 na leto, \$0.50 na pol leta in \$1.25 na tri mesece; Chicago in Cleveland \$3.50 na leto, \$0.50 na pol leta, \$1.00 na tri mesece, in za izdajateljstvo \$3.00.
Naslov za vasa, kar ima stik s listom:
"PROSVETA"
2657-59 So. Lawrence Avenue, Chicago, Illinois.
"THE ENLIGHTENMENT"
Organ of the Slovene National Benefit Society.
Printed by the Slovene National Benefit Society.
Advertising rates on application.
Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$5.00 per year; Chicago \$6.50, and foreign countries \$8.00 per year.
"MEMBER OF THE FEDERATED PRESS"
UNION LABEL APPLIED FOR

Datum v oglepaju n. pr. (May 31-25) poleg valnega imena na naslovu pomeni, da vam je s tem dnem potekla naročnina. Poskusite jo pravičljivo, da ne vam ne ostavi list.

MORIJE Z AVTOM SE NADALJUJEJO.

V Chicagu je avto ubil osem otrok v sedmih dneh. Zadnji žrtvi sta bili 8-letni deček in 9-letna deklica. Do dne 24. junija je bilo letos ubitih že 339 oseb. To sta skoraj dve osebi na dan. Poleg teh žrtev je še veliko drugih, ki se zdravijo v bolnišnicah, so že ozdravile ali so pa ostale pohabljene za vse življenje.

Proti tej vrsti ubijalcev se ne podvzame prav nič resnega. Seveda avtov ne lastujejo le delavci, ampak lastujejo jih tudi takozvani "prominentni" državljani. Ako bi samo delavci rabili avto, bi že zdavnej naredili konec temu ubijanju na ulicah.

Semintje pride svarilo v javnost, da naj avtoleti in pešci bolj pazijo, da se bo število žrtev skrcnilo. Včasih tudi kateri veliki dnevnik malo zaropota, nekar zopet vtihne. Policijski načelnik zdajpazdaj malo zagrozi in izreče, da naj policaji aretirajo vse, ki kršijo vozni red. Pridružita se mu tudi mrljiški oglednik in okrajni šerif, manjaki pa divjajo z avti po ulicah in cestah, kakor da ni nihče znil besede.

Veliko teh manjakov, ki so izpremenili čilkaške ulice v človeško klanje, se niti ne briga za svoje žrtve. Ko poderejo z avtom žrtev na tla, poženejo stroj z največjo hitrico, da se izognejo aretaciji. To pa toliko ne stane zaradi kazni, kajti kazni so v primeri z dejanjem zelo mile. Ampak boje se odškodninske tožbe in zaradi "ljubega" dolarčka puste žrtev ležati v krvi na cesti.

Ubijalec z avtom, ki povelja pešca ali udari v drug avto, ker je vozil prehitro, se prav nič ne loči od ubijalcev, ki jih pošiljajo navadno na oddih v jolietško klanilnico. Avtoist, ki ne zniža svoje hitrice, dasi vidi, da bo povozil pešca, ako tega ne stori, se prav nič ne loči celo od morilca.

Tak avtoist je v tem slučaju sebičen. Zaradi svojih interesov ne zniža hitrice. To pomeni, da je umoril človeka, da je sebi koristil. In kdor izvrši kaj takega, je morilec. Tak človek se ne more izgovarjati, da se je zgodila nesreča. Tak avtoist je ubil človeka namenoma in zato sodi pred kriminalno sodišče.

Koliko avtoistov pa pride danes pred kriminalno sodišče, dasi je dokazano, da bi se ne dogodila nesreča, ako bi avtoist znižal hitrico. Zelo redki so tisti.

Zopet drugi so pijani kot klada, pa vseeno vozijo avto. Enkrat gre mogoče po sreči. Napijejo se še bolj in nesreča ne izostane.

Tudi otroci, stari po dvanajst in štirinajst let vozijo avte. Nekaj tednov nazaj je tak otrok ubil v Chicagu dve osebi na hodniku.

Še nikdar ni bila javnost tako brezbrizna napram ubijanju, kot je danes. Ako ne bodo poklicani faktorji ničesar podvzeli proti temu ubijanju, ni pričakovati, da se zniža število žrtev.

Nekateri priporočajo ostre kazni. Te bi mogoče nekoliko olajšale zlo, nikakor bi ga pa ne odpravile. Saj imamo ostre kazni za druge morilce in ubijalce, celo smrtna kazen visl kot Damoklejev meč nad njimi, uboji in umori se pa množe.

Predvsem je treba v ljudeh obuditi spoštovanje do človeškega življenja. Vcepiti je treba ljudem v njih srca, da je človeško življenje najdražji zaklad na svetu. Dovedati jim je treba, da bodo razumeli, da je človeku lahko vzeti življenje, ni mu ga pa mogoče vrniti. Kdor je ubil ali umoril drugega človeka, je izvršil krivico, ki je ne more nikdar več poravnati. Ampak tako je treba učiti ljudi še od otroka. Toda ne samo učiti, ampak pokazati je treba tudi z dejanji, da se človeško življenje ceni kot najdražji zaklad.

Ampak do danes je malo takih zgledov. Ljudi ubijajo na železnica, parnikih, gledališčih, rudnikih, tovarnah itd. Izgovor je pa vedno edenistihi: Bila je nesreča. Veliko takih nesreč bi se pa dalo preprečiti s primernimi varnostnimi napravami, ki o pa niso, ker stanejo denar in tako krivijo dobiček.

IZ NARODNE

Detropit, Mich. — Pred par tedni sem se oglašil v Prosveti. Poročal nisem novic, ki se dogajajo vsake uro v takih velikih mestih kakor je Detroit, ki šteje milijon in pol prebivalcev. Tu se ljudje pobližajo, tu ropajo banke. Tako gre brez prestanka mimo ljudskih teles in oči, kakor bi bili ljudje gluhi in slepi. Nestrda sprava je kapitalistična, to se razume. Ali kakor je pokazala, da je še zadosti gospodarstva in točna za ljudstvo. Poslušne delavce so v dobrem stanju in sistematično urejene. To je pokazalo, da če je stvar ljudska last, da je veliko boljše urejena in točnejša. Sedaj ima mesto v naštu zgraditev podzemniške železnice po Woodward ave. Kakor vse kaže, bo Detroit velikansko mesto in v kratki dobi.

Dela ne tudi še dosti dobro, ali plače so jako slabe, da sploh ne zadostujejo sedanjim visokim dragotinam. Resnica je, da mi zaslužio lepe plače, ali krivko je teh delavcev; bi jih lahko na prste sestel. Vprašanje nastane, zakaj so plače tako majhne. Kje je vzrok? Lahko je dat odgovor.

Kapitalisti so dobro organizirani v tri organizacije pod imenom "Manufacturers' Association". Delavci v Detroitu nimajo nobene politične organizacije. V vsakem mestu v Zedinjenih državah je delavstvo bolj organizirano kakor v Detroitu. To je vzrok, da so plače tako nizke in življenjske potrebe tako drage. Velike so težave za delavce z družinami. Upanje imamo, da bo prišli čas, da bo delavci videli, da ni mogoče več prenašati tega bremena. Kadar se delavstvo zdravi iz večnega spanja, tedaj se bo zrušil ta krivični sistem. Kakor izgleda, da bo moralo delavstvo vzdržati mogočen glas takoj proti nameravani vojni, katero hoče imeti z delavsko vlado v Mehiki in v Kitajski.

Tukaj se lahko preprečijo delavci, kakšno vlado imamo. Ako ameriški delavec zahteva za večji kos kruha za svojo obubo družino, ga vržejo v ječo ali pa ustrelijo. Delavec ne dobi nobene zaščite od vlade; delavec, ki je vse ustvaril, kar vidi človeško oko. Kapitalistični domagani še niso enega oreha zdrobili v korist človeštva, nego samo za svojo nenazadnje malho z denarjem. Pa vlade pošiljajo notri na Kitajsko, da postreli tiste delavce, ki so se uprli iskariščanju. Kapitalisti zahtevajo protekcijo in jo bodo tudi dobili, pa če stane milijon človeških življenj. Zakaj vse to, ali ni nas narava dala, da živimo? Ali nimamo vsi enake pravice na zemlji? Zakaj toliko človeška morlja? Zakaj toliko sovraštva? Narod proti drugemu, vse to je Zanatinstvo. Zakaj ne bi bilo prijateljstvo med človeštvom. Učili so nas: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe. In ravno tisti, kateri so nas tako učili in nas učijo, so največji nasprotniki sloge in prijateljstva.

Spominjam se na dogodek, ko sem se učil na mehanika v Sarnoboru na Hrvaškem. Bili smo fantje in dekleta v gostilni, ko nam pride mladi kapitan ter slova tisto črno sukajo in duhovniški ovratnik. Vsega je vse skupaj na peč na klop ter rekel, tam naj sedi far, jaz sem pa fant. Takrat sem si mislil, če gospoda duhovna ne bo vzel h ..., ker pleše, tudi mene ne bo.

Dobro spominjam vse dogodke po svetu, torej sem se prepiral, da je največja miselnja pri farški sukaji. Tukaj v Detroitu sem se prepiral, da niso naši rojaki preveč navdušeni za vero ali duhovščino. Vse je zanimanja za narodnost.

Nastalo je vprašanje, kako priti do socialnega sestanka. Na to željo se je ustanovilo društvo S. N. D. Tudi to je bilo delo prvi dva leti, a vse eno lep uspeh in dober napredek. Prišli smo do lepe vsote denarja \$700. Najtja je bilo prebiti led in podvesti tisti plot, ki nas je mejil — "east and west". Prišli so do spoznanja in velika večina je prešla zahvaljujoč, da se zemlja kupi v bližini Grand River ave. na Edvards ave. Gospodarski odbor je bil takoj na delo ter našel prostor ter ga predložil komisiji S. N. D. v pregled, kakor je bilo soglasno zaključeno, da se kupi.

Rojaki in rojakinje! Zemlja je kupljena, torej ni več izgova

da nimate nekaj kupiti delnice. Delnost vaše vsakega Slovence in Slovenke, da kupi delnice. Denar ne bo izgubljen. Tu je dobra investacija. Ako vam še slovenska kri po žilah teče in ako vam je za slovenski narod, kupite delnice za dom, ki bo ponos slovenski naselbini v Detroitu. Sedaj, ko imamo zemljišče, smo privezani, da nadaljujemo s stvarjo, da pridemo do cilja.

Da pridemo do večje finančne podpore, se bo vrnil piknik dne 4. julija v Pulkovem gozdu. Tisti, ki nimate avtov, bo zato trank prebrbljen. Trank bo točno ob 2. popoldne na West fort St. pri Fisher Body factory. Odpeljal bo ljudi do prostora. Tisti, ki pridejo preporno, se bodo morali potepati s interurbanom po Michigan ave. Peljite se do Middle Belt Rd. od tam na desno dve milj je prostor piknika. Piknik se bo vršil v korist S. N. D. Kdor se nima, naj kupi tiket za stroj za tiščjenje preprog. Pikniko bo ravno na 4. julija. Vsekdo bo imel čas priti, tudi tisti, kateri ste namenjeni kam odpotovati, naprimer Cleveland, pripeljite se v Detroit. Ker boste nam dobrodošli. Tako tudi iz drugih naselbin obkrojeni ste vsi rojaki iz bližnjih mest, ako kdo pride, naj vstopa za W. Woodward ave. kar se peljate do Middle Belt Rd. Obvite se južno ter Ford Rd. in potem je še 2 bloka do prostora. Tam bo napaja, da bo vsakdo lahko videl, če bo le čital. Tudi po Michigan ave. se lahko pride s karo ali z avtom do Middle Belt Rd. Peljite se dve milj na sever.

Pridite vsi Polaki vsek, da ti slovenska kri teče po žilah in da ti je radila slovenska mati. Za dobro pastrebo bo preseljen.

Torej na svidenje 4. julija. — Avton Furca.

Yukon, Pa. — Z delom gre v tujakinja okoliščine nekaj dobro. Dela se vsaki dan, za zaslužek se pa ne vpraša, samo da je delo. Kdor je že kdaj delal po neuničljivih premogorjih, ve, kako se zasluži, kdor pa še ni, je pa tudi bolje, da ne ve. Zdi se mi, da delavci nobene stroke niso tako slabo plaščani kot ravno premogarji, pa mogoče bo kdo rekel, da so temu krivi sami. Ne rečem. Nekoliko, ne pa vsega. Če se spomnim zadnjega strajka leta 1922, nam šine v glavo kaj drugega, to se reče, da dokler bodo imeli unižljivi rudarji voditelje, da bodo igrali juče za časa strajkov, nam ni pričakovati kaj boljšega. Kot sem šel, tukajnji delničarji dvorane priredijo piknik ali veselico (ne vem, kaj že bo) na 4. julija. Veselica se prične kmalu popoldne, da nekoliko pozabimo na tiste bridke ure, ko jih prestanemo po zaduhlih rojih. Vas vabimo, da se udeležite omenjene prireditve in preživite par veselih ur v veseli družbi. Postreglo se bo kolikor mogoče dobro samo da bo veselje večje. Torej pridite iz bližnje in daljne okolice in se zabavajte z nami vred. — Ošber.

Ferrell, Pa. — Na dan 4. julija priredi Slovenski delavski dom piknik na prostem v senci kostega drevja. Pridite do slovenskega doma, tam boste dobili vse informacije, kako vam je priti do prostora. Vsi, ki pridete peš in isti ki imate karo, počakajte pri našem domu, tam bo na vsake pol ure čakal po en rojak, ki vas bo spremljal do mesta zabave.

Pred domom bo čakal avto, tikce za vožnjo dobita v domu ali pa pri rojaku v trgovini na vogalu. Vsakdo naj si preskribi poprej vožni listek. Vse nadaljne informacije čitajte na domovnih durih, kako se je treba ravnati, da pridete na prostor. To je nova farma, kjer je prvi naš piknik.

Zabava bo izvrstna. Ob 9. se odpeljemo z xsemi šotori in "municijo" v spremstvu naše muzike, naker se prične ob 10. zabava.

Popoldne ob 2. se prične tekma. Vaak zmagovalce dobi \$1 nagrade.

1. ženska tekma v vrečah, 2. moška tekma, kdo bo prvi pritekel do določenega mesta, 3. vlečenje vrvi. Poleg tega bo na razpolago keglisce, cekin za \$5. Prva in druga nagrada \$3, tretja 2. poleg tega bodo še druge reči.

ZAKONET

Torej ne bo snidenja!

G. Trunk mi je vendarle odgovoril na vprašanje kako on pojmuje Boga, ki stoji na čelu evolucije. Enkrat je bil zapisal, da zdaj še ne verjame vеди glade evolucije, lahko se pa še premisli in se prav nič ne boji, ker on še vedno smatra, da je evolucijo stoji Bog. V odgovoru je popravi, da Bog stoji pred evolucijo, kar je vseeno.

Well, g. Trunk pravi, da tudi za ali pred evolucijo stoji ravno tisti Bog, ki je v bibliji in that's all. On podpira teorijo, da se je vesoljstvo (univerzum) razvil, da se je življenje razvil in človek se je razvil, ampak čele potem, ko je Bog ustvaril razvoj in mu dal naravne zakone. Kako bo Trunk spravi to teorijo v skladje s 1. poglavjem prve Mojzesove knjige, kjer je jasno zapisano, da je Bog ustvaril nebo in zemljo in vse kar je v šestih dneh, ni povedal. O tem se bo dalo še veliko pisati — vaf za kratk čas, če ne za drugo.

Dalje pravi Trunk, da je Bog nepojmljivo bitje. Ni ga človeka na svetu, ki bi mogel Boga popolnoma doimti in pojmiti. Bog je torej nekaj, o čemur ne vemo kaj je. Ako pa pogledam v biblijo, si ne morem pomagati, da bi ne imel o Bogu dobrega pojma. Vidim, da ima človeške lastnosti, človeške dobrotosti in slabosti. Povsod nastopa kot oče in vladar, naroča si krvave daritve, vodi vojne in pokončava sovražnika neusmiljeno z ognjem in mečem — prav tako kakor so delali vladarji v starem veku. V novem testametu je že bolj civiliziran. Dokaz, da se razvija, namreč v bibliji. Trunk pa trdi, da je biblija božje delo, sama resnica. Kako se to vjema z njegovo trditvijo, da se Bog ne izpreminja? Pojmiti ga ne more, kljub temu pa ve, da je vedno enak!

Nepojmljivost Boga ni slaba ideja. Saj je še mnogo misterijev v naravi, ki jih ne poznamo. Nepojmljivi Bog se približuje Maeterlinckovemu filozofiranju o nekem "vesoljnem razumu", oziroma "vesoljni duši", ki pa je del narave. O tem bom še pisal.

Nova pesemja.

Ko bi vse črtilo, kar ga je človek črni je pocedilo, po slovenski zemlji se razlilo — do zadnje bilke bi vse črno bilo.

Siba, Ely, Minn.

Za "lonč" bodo domače klobase, s pečenim krompirjem, zajec s polento, kisló mleko z zeljem, mehka piščica itd.

Zabava bo najlepša, ako nam da bog solca in lepega vremena, pa se bo sušila posoda nam lončena.

Vsi rojaki iz Sharona, Ferrell, Wheatlanda, Youngstowna, Girarda, Nilesa, Warrensa, Bessemerja, New Castla in vse bližnje naselbine, ponosite našo zabavo, vam ne bo žal. Na svidenje v hrastovi senci. — Frank Krmar.

"LJUDSKI ŽUPAN" NE PLAČA UNJSKE MEZDE.

New York. — V New Yorku imajo prebivalci za župana nekega Hylana, ki pri kampanjah vedno naglašja, da je "ljudski župan". Ta župan pa si je nakopal na glavo silno jezo stavbniških delavcev, ker je njih zastopnikom odklonil zahteve, da bi unižali delavci pri mestnem delu prejimali mezde po umikah letstvih. Župan je navedel različne ingovora, na katere pa se delavski zastopniki, ki se še vedno z njim pogajajo, ne bodo podali.

12,500 Američanov odpotovalo na tuje v enem dnevu.

New York. — V soboto je odpotovalo v Evropo in drugam 12,500 ameriških biznismanov in turistov s trinajstimi parniki. To je rekord v enem dnevu.

Nova revolta Kurdiv.

London, 29. jun. — Iz Carigrada javljajo o novem vstajkem gibanju Kurdiv, katerega vodi sin poslanca Abdul Kadra, ki je bil v maju obsojen na smrt radi komplicacij v prejšnji vstaji. Rebeli so okupirali dve vasi.

Agitirajo za "Prosveto"

La Follette je zapustil pošteno ime.

La Follette je zapustil premoženje (farma, politična revija, knjižnica in zavarovalnina) v vrednosti \$68,000 in zapustil je \$39,000 dolga. Ostane \$39,000.

Nam delavcem, katerim je par tisočakov že velika imovina, je vaša \$39,000 že čedna vasotica. V razpisi je to zelo borna zapuščina moša, ki je bil 40 let javni uslužilec in zastopnik. Taki možje navadno zapuste stotisotice, če ne milijone. Zaprščina dokazuje, da La Follette ni bil v službi Wall streeta; bil je samo v službi ljudstva.

Pustimo kita jake duše Kitajcem! Kitajci so ubili par Evropejcev in kriv gre do neba. Kadar pa Evropejec ubijejo par sto Kitajcev, je to malenkost, o kateri ni vredno govoriti.

Brisbane je spet enkrat povedal eno pametno. Rekel je: "Pošljimo nekaj bojnihi ladji do brega Kitajcke, natožimo naše misije, narje in jih potegnimo domov. Pustimo Kitajce, naj sami rešujejo svoje duše".

Ta je lepa!

Hrvatki Glasnik piše, da je bil La Follette germanofil in "veliki protivnik slobode Južnih Slavena", ali neka mu Bog oprostí. — Neke Bog oprosti i u redniku tega lista, ki piše take gluposti.

Dobre novice iz Jugoslavije.

Kralju Petru bodo postavili velik spomenik.

Dogodek št. 111.

Leta 1899 je bila po vsem železniškem okrožju velika kolekta za škofjeve zavode v Duluthu, Minn. V nekem salunu na Evalethu sem bil navzoč, ko sta stopila dva častita pri zadnjih vratih in takoj prosila \$300. Salunar je bil pri volji, tedaj se častita premislila in eden pravi: "Slušite, vi delate dober business, lahko date \$500." Salunar se je malo branil, končno pa je dal. Ko sta častita odšla, je salunar robnel, da je bilo groza. "Vaak krajcar, ki ga naredim, maram tem pr — farjem v kad — zarinit!" je kričal. Istočasno je stopil v saloni invalid, ki je prodajal evinčnike in trakove za čevlje po niklu. "Marš van, barabab!" se zadre salunar in pohabljenec poberga. V kotu je bil salunarjev sinček, ki je vse opazoval. "Ata, zakaj si pa dal gošpodom \$500, temu pa nič?" ga vpraša. — Martin Panian, Gilbert, Minn.

KAKO SE MORAMO VAROVATI V VROČINI.

(Piše zdravstveni komisar Herman N. Bundesen, M. D.)

Ko temperatura na prostem spleza nad 85 stopinj Fahrenheita in še višje, si lažemo hladnih prostorov, senčnih strani ob cestah, vetrovna vogale v bližini visokih postopij, gremo parke in prostore, ki imajo umetno narajeno hladno temperaturo, kakor so nekatera gledališča in sileni prostori. Tako varovanje pred vročino je umno in se ga poslužujemo po svojem razumu.

Človeško telo ima samo omejena sredstva za vzdrževanje toplote krvi pri normalni. Če so ta sredstva primorana čezmerno delovati za daljšo dobo, prične toplota telesa postajati višja in upravnih mehanizem telesa postane nesposoben. Kot posledica prime človeka omedlevica, katero navadno imenujemo vročinski napad.

Ko nastopi vroče vreme, naj se torej prebivalci poslužujejo tega zdravstvenega navodila: Na prostem si pollačite senčnih in vetrovnih mest. Če se rajši držite v poslopjih, pojdite v kraje, kjer je umetno hlajenje, kakor imajo na primer boljše gledališča. Med časom v gledališču sveži zrak deluje na telo kot močan stimulir proti razgretemu telesu in predstava pa obenem posveži delovanje mišli.

DELAVEC IZTOŽI \$30,000.

Chicago. — Fred Bartels, ki je bil pred enim letom kot premikalec na železnici težko ranjen in pohabljen za vse življenje med delom na progi, je te dni dni zmagal pred sodiščem s svojo tožbo za odškodnino. Porota mu je prisodila \$30,000.

DELAVSKE NOVICE

(Fed. Press.)

Stavkarice so zaprle tovarno.

Lowell, Mass. — Vsi oddelki Lowell Silk Mills tovarne so bili zaprti, ko so zastavljale dekleta, ki protestirajo proti nizanju mezd. Družba je ravno namerala znižati mezde, a delavke pa zahtevajo povisek.

Delavski "Who is Who".

New York. — Izšel je delavski "Who is Who". To je življenjska knjiga mnogih strokovnih uradnikov, delavskih izobraževalcev, braniteljev, združenih in radikalnih organizatorjev in delavcev. Knjigo je uredil Solon de Leon. Cena pri strokovnih unijah in pri delavskih gibanjih je \$3, za druge pa je po pet dolarjev.

Rudarska konvencija v Penni.

Scranton, Pa. — Uradno je klicana 21. radna in čista dvodelna konvencija 1. distrikta. United Mine Workers of America. Konvencija se sestane 20. julija v poslopju Y. M. C. A. v Wilkes Barre.

Konvencija električarjev je blizu.

Washington. — Med 200 do 300 zastopnikov so prišli na 18. redno konvencijo bratovščine električarskih delavcev. Konvencija prične 17. avgusta v Seattleu. Organizacija ima 1156 lokalov po vseh Združenih državah in Kanadi. Kakor je dobila poročilo Ameriška delavska federacija, šteje organizacija električarjev 142.000 članov.

Avtomobil ubil 17

oseb v enem dnevu

Šest mrtvih v Chicagu, šest v Bloomingtonu in pet v Ohiju.

Chicago. — Čikaška lista mrtvih, katere ubijajo avtomobili, je dobila v nedeljo šest novih imen. Število letosnjih žrtev je poskočilo na 350. Dva sta padla s truka, ki je peljal veliko skupino na piknik, ostali so bili povaljeni na cestah.

Bloomington, Ill. — Šest oseb, vsi člani ene družine, je bilo v nedeljo ubitih, ko je avto kolidirjal z vozom električne železnice. Mrtvi so oče, mati in štirje otroci.

Ashtabula, O. — Pet oseb, vsi člani ene družine, je izgubilo življenje, ko je vlak Chicaga—New York demoliiral avto, v katerem so hoteli prekorčiti tir.

Ameriška glasba

Amerika je svojo kulturo, glasbeno in drugačno, črpala iz evropskih virov, pa ni še razvila glasbenega polja nečesa tako tipično lastnega kot je italijanska, francoska, nemška ali ruska glasba. Vendarle, poskušaj v tej smeri so jako nadebudni. To vedo zlasti glede Združenih držav. Nekateri odločno ameriški glasbeni ideali in nekateri ameriški tipi heredne glasbe imajo tendenco, da postanejo tradicionalni in radi čim dalje kirke delavnosti na tem polju in rastočega zanimanja s strani občinstva zaljubljenih kakor vse kaže — temelje, na katerih se gradi reprezentativna stavba narodne glasbene umetnosti.

Ameriška glasba je bila v početku povsem evropska. Himne puritanskih kolonistov, angleški posvetni napravi in zgodnje "ballad-operas" (igre s petjem), ki so jih angleški kolonisti skupaj s tolikimi potezami socialnega intelektualnega življenja prinesli s seboj iz domovine, je bilo vse, kar je zadostovalo glasbenim potrebam, cerkvenim in posvetnim, prvih kolonistov. Muzikalne zabave in "ballad-operas" se pojavljajo v kolonialnih mestih že l. 1731.

Bilo je tekmo dobe pred ameriško Revolucijo, ko se je zasedlo seme ameriške narodne pesni. V porečje Mississippija so tamoraski sužnji prinašali odmeve primitivnih afrikanških naprevov. Brodarji in čolnarji po rekah in jezerih so razvijali svoje poklicne popevke in gorjanci v Apalaškem pogorju so ohranjali svoje angleške balade iz stare domovine. V New Orleansu se je porodila neka kreolška muzika iz mešanice španjskih, francoskih in ameriških elementov, dočim v

misijonih in "naciendas" Kalifornije je španjski glasbeni vpliv zapuščal svoje sledove.

Vojna za neodvisnost je sama na sebi doprinesla le en glasbeni prispevek: "Yankee Doodle" je postal nacionalna pesem.

Narodno ujedinjenje prejšnjih kolonij pa je ugodilo pot za večjo glasbeno delovanje. Leta od revolucije do civilne vojne so bila doba narodne rasti in razvoja v vsem in tako tudi na glasbenem polju. Francoska opera je postala del socialnega življenja v New Orleansu že v poznih letih 18. stoletja; "Barbieri di Siviglia" se je tam prvič predstavil že l. 1810. Rossini in Mozart sta cvetela od l. 1825 do 1843 v mnogih gledališčih. Ali dasi se je opera in oratorij izvajal v mnogih večjih mestih, še le usodopolno leto 1848 — leto evropske revolucije — začne dobo intenzivnega negovanja evropske glasbene umetnosti z njenim dolednim vplivom na ameriški glasbeni napredek. Veliko številu nemških izurjenih glasbenikov se je pred reakcijo antike v Združene države. Od tega leta do začetka civilne vojne opazujejo stalen razmah muzikalnega razvoja. V Jugu so bogati "planterji" Louisiane in Mississippija poletali po zimi v New Orleansu tekom zimskih dob s svojimi ženami in hčerkami, kjer se je opera igrala po trikrat na teden. V severnih mestih, slasti v New Yorku, se je vršila stalna procesija evropskih virtuozov. Triumfi švedskega alavica, primadone Jenny Lind, ki jo je podjetni Barnum Bailey vodil širom Amerike, živijo še v spominu današnje generacije. New York je celo doživel predstave prvih ameriških oper ("Rip van Winkle" l. 1845 in "Leonora" l. 1848.)

Ameriški ustvarjalci žanri se začne pojavljati v znanosti, literaturi in umetnosti. Glasba tudi ne zaostaja.

Stephen Collins Foster (1826-1864) piše svoje nalyne balade, v duhu plantaznih napevov. Te postanejo prve ameriške narodne pesmi. Mnogo sodobnikov posnema njegov otoni in sentimentalni stil. Mnogo Fosterjevih pesmi je še danes popularnih in jih vsak ameriški otrok pozna, n. pr. "Old Kentucky Home", "Old Black Joe", itd.

L. 1854 so ustanovi New York Philharmonic Society, prvi pomembni ameriški orkester in prvi izvajatelj Wagnerjeve glasbe. Vokalni in instrumentalni koncerti postanejo vedno bolj pogosti. Dasi so Francozi, Angleži in Italijani prispevali svoj del, vendarle so bili Nemci glavni činitelji v muzikalni organizaciji Novega sveta.

John K. Paine se pojavlja kot eden izmed prvih ameriških skladateljev, sposobnih pisati v širših oblikah opere in simfonije.

Civilna vojna je živila in popularizirala najbolj znane ameriške patriotične popevke, zlasti "Marching through Georgia" severnjakov in "Dixie" južnjakov, kakor tudi mnogo drugih koračnic in bojnih pesmi, ki so do danes ostale lastnina ameriškega naroda. Glasba v teh burnih letih je bila podrejena le vojnim ciljem. Inter arma silent Musae.

Po sveršetku civilne vojne pa nastopi doba intenzivnega muzikalnega delovanja, tekmo katere umetniški razvoj stoletij dozori v par stisnjenih desetletjih. Glasbene šole in konservatoriji ustanavljajo se povsod v vedno rastočem številu; glasba začne postajati del rednega šolskega poduka. Ameriški dijaki gredo v inozemstvo, zanimanje širšega občinstva za boljše cerkveno in posvetno glasbo raste rapidno.

Theodore Thomas s svojim orkestrom popularizira orkestralni koncert in simfonično glasbo vseh velikih mojstrov; njegovega vzgladu sledijo drugi ob vedno rastočem zanimanju stalno širšega občinstva. Boston Symphony Orchestra si steče zaslužen svetovno slavo in služi za vzor drugim simfoničnim orkestrom. Opera, najprej v Academy of Music in od l. 1883 v Metropolitan Opera House, postane briljantna stalna poteza newyorške glasbene in socialnega življenja. Profesionalni ansambli komorne glasbe, zlasti Kneiselov kvartet, čigar član je bil Hrvat prof. Louis Svecenški, postavijo temelje za današnji razširjeni kult komorne glasbe na vzhodu in na zapadu. Ustanovi se lokalne organizacije in pevski društva. Pojavljajo se ameriški pevci, pianisti in violonisti.

Istočasno s tem stalnim naraščanjem interpretativnega glasbenega delovanja gre napredek ameriških skladateljev. Arthur Foote, G. W. Chadwick, H. W. Parker (Oratorij "Hera Nova Simphony"); Henry Hadley (opera "Cleopatra") in drugi se iztaknejo. Bolj serijsno izvirno ameriško opero predstavlja ravno kar umrli Victor Herbert, Walter Damrosh itd. V cerkveni glasbi se odlikuje Ethelbert Nevin.

Ali najbolj odlični izmed vseh ameriških skladateljev je še vedno Edward MacDowell, ki je tako tragično končal svoje dni v umobolnici l. 1908. Njegove simfonične kompozicije, klavirni komadi in popevke so mu stekla slavo najbolj navdahnjenega in originalnega ameriškega skladatelja. MacDowellovi simfonični poemi za orkester, "Hamlet", "Ophelia", "Lancelot & Elaine" itd., njegove orkestralne svite, zlasti prekrasna "Indian Suite", njegovi piano-koncerti in sonate, neštene manjše kompozicije za klavir, zlasti izborne poetične minijature v zbirkah "Woodland Sketches", "Sea Pieces", in "New England Idylls", kakor tudi mnoge popevke so spisane v tako individualnem stilu, kakršnega morda ni dosegel še noben Amerikaneec. Njegova najpopularnejša pesem je morda "To a Wild Rose" (Divji roži).

Valic procejanjenu ameriškega muzikantstva v kompozicijah teh skladateljev, zlasti Stillman Kolleya in MacDowella, vendar ne moremo o njih glasbi reči, da je ista posebno ameriška, oddeležena od evropske glasbene umetnosti. Pač pa je to ameriška glasba kozmopolitanskega značaja.

Da najdemo nekaj značilno, ameriškega v glasbi, se moramo ozirati na današnja popularna glasba. Ta-le je črpala slasti iz dveh virov: iz narodne glasbe črncev in Indijancev. Vpliv indijanske narodne glasbe na ameriške izvirne kompozicije je bil brezštevno velik. V svojem najbolj plimnemtem orkestralnem delu "Indian Suite" je Edward MacDowell tematično razvil poljužno melodijo severnoameriških Indijancev; mnogo drugih skladateljev je ta primitivni glasbeni material prilagodilo svojim umotvorom.

Se večje uloge v razvoju umetne glasbe iz narodnih virov igrajo zamorski motivi. Razne zbirke afrikanško-ameriških narodnih popevok so postale bogat vir za inspiracijo mnogih skladateljev, odkar je Antonin Dvorak spisal svojo nemirno New World Symphony. H. T. Burleigh prednjači na tem polju z velikim številom izbornih originalnih pesmi in drugih kompozicij, ki umetniško obdelujejo takozvane spiritualne napeve črncev v južnih plantazah.

"Negro spiritual" predstavlja čudno, ali ganljivo kombinacijo med duhom globoko muzikalnega plemena in nabožnimi himnami.

Poleg zamorskega "spiritual" ali na nižji muzikalni stopnji — stoji takozvani pseudo-negro ballad song, dozdnevno zamorska pesem s tipično afro-ameriško ritmiko in inflekcijami. Skrajno ritmično konsekvenco prvotne afrikanške sugestije predstavlja vokalni in instrumentalni "rag time" in "jazz".

Jazz je posebna ameriška popularna glasba današnjega dne. Manj za jazz se je v zadnjih letih razširila po vsem svetu. Kar se tiče njegove glasbene vrednosti, so ljudje različnega mišljenja. Nekateri javkajo nad jazzom, češ da je to povratek k muzikalnemu barbarizmu. Drugi ga vpoštevajo kot muzikalni izraz današnjega Amerike. Ni dvoma, da je v jazzu nekaj, kar zrcali duh današnjega Amerikaneca — energičnega, nemirnega, polnega veselja za ropot in prirojene ljubezni za živahen ritem, prejkone najvsnega, ali pri vsem tem srečnega in dobrodusnega.

V zadnjem času se opaža, da jazz stremi po novem razvoju v simfonični orkestralni barvenosti. Sedaj imamo že takozvani klasični jazz. Nekateri trdijo, da je isti prav odločen prispevek k bodoči rasti ameriške glasbe. Nekdo je že govoril o mogočnosti jazz opere.

Dodatno k sovremenim ameriškim skladateljem, ki so se več ali manj identifikirali s obdelovanjem indijanskih in zamorskih motivov, imamo važno skupino mlajših skladateljev, ki da voč ali manj individualen način odsevajo vpliv onih raznih modernističnih miselnih struj, ki so se od konca 19. stoletja naprej razvile v Evropi. Imamo pa tudi nekaj mladih skladateljev, ki skušajo hoditi svoja lastna muzikalna pota.

Zanimanje za glasbo se je v zadnjih letih tako rapidno razširilo, intenzivno in ekstenzivno, da bi stari svet to ravno tako težko pojmlil, kot razvoj ameriškega vlemesta tekmo ene generacije. Delovanje takih mogočnih organizacij, kot so Music Teachers National Association, Women's National Federation of Music Clubs, International Composers Guild, Society for Publication of American Music itd., kaže na rastočo važnost, ki jo glasba zavzema v narodnem življenju. Mešni sredašesolci in vauclistični orkestri, instrumentalni in vokalni koncerti, muzikalni pageanti, letne glasbene konvencije, nastopi virtuozov so postali nekaj navadnega v vsakdanjem ameriškem življenju. Glasba je učni predmet v ljudskih šolah. Klavir je postal takorekoč bistven del pohštva vsake hiše, ne le v mestih, ampak tudi na farmah.

Tako vidimo, da razvoj glasbene umetnosti v Ameriki od časa civilne vojne je bil pomemben toliko kar se tiče ustvarjanja, kolikor podajanja. Ako velika večina Amerikanecev še vedno daje prednost nižjim vrstam ameriške muzike, je to več ali manj isto po vsem svetu. Ako ogromna popularizacija glasbe srom vse dežele potom gramofona, kinematografskih gledališč in radiofonije ni brez svojih temnih strani, vendar je na splošnem njih efekt blagodejen za spoznavanje glasbe. Ameriško občinstvo ljubi glasbo in čim dalje bolj se seznanja tudi z glasbo boljše vrste. — F. L. J. S.

vanem indijanskih in zamorskih motivov, imamo važno skupino mlajših skladateljev, ki da voč ali manj individualen način odsevajo vpliv onih raznih modernističnih miselnih struj, ki so se od konca 19. stoletja naprej razvile v Evropi. Imamo pa tudi nekaj mladih skladateljev, ki skušajo hoditi svoja lastna muzikalna pota.

Zanimanje za glasbo se je v zadnjih letih tako rapidno razširilo, intenzivno in ekstenzivno, da bi stari svet to ravno tako težko pojmlil, kot razvoj ameriškega vlemesta tekmo ene generacije. Delovanje takih mogočnih organizacij, kot so Music Teachers National Association, Women's National Federation of Music Clubs, International Composers Guild, Society for Publication of American Music itd., kaže na rastočo važnost, ki jo glasba zavzema v narodnem življenju. Mešni sredašesolci in vauclistični orkestri, instrumentalni in vokalni koncerti, muzikalni pageanti, letne glasbene konvencije, nastopi virtuozov so postali nekaj navadnega v vsakdanjem ameriškem življenju. Glasba je učni predmet v ljudskih šolah. Klavir je postal takorekoč bistven del pohštva vsake hiše, ne le v mestih, ampak tudi na farmah.

Tako vidimo, da razvoj glasbene umetnosti v Ameriki od časa civilne vojne je bil pomemben toliko kar se tiče ustvarjanja, kolikor podajanja. Ako velika večina Amerikanecev še vedno daje prednost nižjim vrstam ameriške muzike, je to več ali manj isto po vsem svetu. Ako ogromna popularizacija glasbe srom vse dežele potom gramofona, kinematografskih gledališč in radiofonije ni brez svojih temnih strani, vendar je na splošnem njih efekt blagodejen za spoznavanje glasbe. Ameriško občinstvo ljubi glasbo in čim dalje bolj se seznanja tudi z glasbo boljše vrste. — F. L. J. S.

NAZNANILO IN ZAHVALA.

Tužnim srcem naznanjam sorodnikom, znancem in prijateljem žalostno vest, da je nemila smrt pretrgala nit življenja mojega nadvse ljubljene sina JOSEPHU TRIPLET.

Umrl je 18. junija, 1925, bil je ponesrečil z avtomobilom na potu v Brainerd, Minn., kjer je tudi izdihnil svojo mlado dušo. Pogreb se je vršil dne 16. junija 1925, na pokopališče v Eveleth, Minn.

Iskrena hvala vsem darovalcem vencev in cvetlic, pogrebnikom in vsem, ki so dali svoje avtomobile na razpolago pri pogrebu. Prav lepa hvala tudi njegovi sestrici Mariji Skofic in njenem soprogu, kakor tudi družini Lukanc in Setnikar. Se enkrat prav lepa hvala vsem, ki so me tolažili in iskazali nam prijateljstvo v času nesreče, kakor tudi spremljevalcem mojega dragega sina pri pogrebu. Počivaj umiru, dragi sinko, in lahka bodi tebi ameriška gruda.

Zaljubljeni ostali: Frances Triplet, mati. Sestrična Mary Skofic in soprog, sestrična Julija Setnikar in soprog in Katarina Lukanc, teta.—Eveleth, Minn.

NAZNANILO ROJAKOM

v Johnstownu, Pa. in okolici, naznanjam, da sem se preselil iz 67 Iron Street, na 525 Woodland Ave. to je Maxhom-Johnstown, Pa., en blok od Ohio ulice. Se priporočam za obisk. — Anton Fortuna, 525 Woodland Ave., Johnstown, Pa.

PRODA SE

dobro ldoča grocerija v dobrem kraju. Vseled boleznih se mora hitro prodati in za nizko ceno. Oglasite se pri lastniku na: 1934 So. Racine Ave., Chicago, Ill. — (Adv.)

DA SKUHAŠ DOBRO PIVO, PIŠI PO NAŠE PRODUKTE.

(imamo v salogi slad, hmelj, sladkor in vse druge potrebščine. Poskušajte in se prepričate, da je doma pri nas, kuhani vedno le najboljši in najcenejši.)

Grocerijam, skladarjem in v prodajalno šolamino dame primeren poset pri naših naročilih. Pišite po informacijo na:

FRANK OGLAR, 5001 Superior Avenue, Cleveland, O.

Servisna Karolina

Podporne Jednote

Chicago, Ill., June 19, 1925.

GLAVNI STAN: 2657-59 SO. LAWDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

Izvrševalni odbor:

UPRAVNI ODSEK:

Predsednik Vincent Calhoun; podpredsednik Andrew Vldrich, R. F. D. 7, Box 103, Johnstown, Pa.; gl. tajnik Matthew Turk; tajnik bolniškega oddelka Bias Novak; gl. blagajnik John Vegrich; urednik glasila John Zavertnik, upravitelj glasila Filip Godina.

FOROTNI ODSEK:

Martin Šolcnikar, predsednik, Box 276, Barborton, Ohio; Francis A. Tauscher, 2287 E. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Křizman, 13111 Bennington Ave., West Park, Ohio; Mary Udovich, 2633 E. Ridgeway Ave., Chicago, Ill.; John Terbell, Box 22, Strabano, Pa.

BOLNIŠKI ODSEK:

OSREDNJE OKROŽJE: Bias Novak, predsednik, 2657-59 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VZHOĐNO OKROŽJE: Jacob Ambrosi, Box 186, Moon Run, Pa.

ZAPADNO OKROŽJE: Anton Šuhar, Box 104, Groes Knau, za jugoslad. Frank Klus, Box 399, Chisholm, Minn., za sev. asp. John Golob, Box 144, Rock Springs, Wyo.

Nadzorni odbor:

Paul Berger, predsednik, 3638 S. Lawdale Ave., Chicago, Ill.; Richard J. Zavertnik, R. No. 1, Hinsdale, Ill.; Frank Zajc, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.

Združivni odbor:

Predsednik: Frank Aleš, 2124 So. Crawford Ave., Chicago, Ill.; John Owen, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill.; John Olip, 2426 So. Clifton Park Ave., Chicago, Ill.

VRHOVNI EDRAVNIK: Dr. F. J. Kern, 6233 St. Clair Ave., Cleveland, Ohio.

POZORI — Korrespondenca s glavnimi odborniki, ki deluje v glavnem uredu, se vrši takole:

VSA PISMA, ki se nanašajo na posle gl. predsednika se naslovi: Predsedništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE BOLNIŠKE PODPORE SE NASLOVI: Bolniška tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

DENARNE POSILJATVE IN STVARI, ki se tičejo gl. izvrševalnega odbora in jednote vobče se naslovi: Tajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

VSE ZADEVE V ZVEZI S BLAGAJNISKIMI POSLI se pošiljajo na naslov: Blagajništvo S. N. P. J., 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

Vse pritožbe glede poslovanja v gl. izvrševalnem odboru se naj pošiljajo Paul Bergerju, predsedniku nadzornega odbora, čigar naslov je zgornji.

Vsi prizivi na gl. poročni odsek se naj pošiljajo na naslov: Martin Šolcnikar, Box 276, Barborton, Ohio.

Vsi dopisi in drugi spisi, naznanila, oglasi, naročila in spili vse kar je v zvezi s glasilom jednote, naj se pošilja na naslov: "PROSVETA", 2657-59 So. Lawdale Ave., Chicago, Ill.

STRIO SAM PRAVI: "Chicago mora meriti svojo vodo"

Vlada Združenih držav je odgovorila na prošnjo mesta Chicaga za dovoljenje za več vode iz mišljanskega jezeta, dala svoje pogoje med katerimi je tudi zahteva da mesto prične takoj meriti porabo vode, katere stane ljudstvo mesta Chicaga stotine tisocev dolarjev vsako leto.

Z nalaganjem tega zahteva vlada to kar so strojniki, mešni uradniki in zdravstvene oblasti priporočale že nad petdeset let.

Skoro polovica od 845.000.000 galon vode pumpane vsak dan je zanemarljiva ali zgubljena vseh slabih cevi in naprav.

Vi plačata za 422.500.000 galon vode, ki je popolnoma zgubljena ali zanemarljiva.

Povrhu tega je vaše zdravje v nevarnosti ker mestu nimogete do dobra prečistiti vode in vaše posestvo je v nevarnosti, ker mesto nemore dati dovolj pritiska na vodo za slučaja ognja s čemer bili bi lahko zavarovani vsak čas.

S splošnim merjenjem vode ali z upeljevanje meter sistema, vankdor, ki potrebuje in rabi vodo bi plačal zmerno ceno za pravo mero uporabljene vode. Potrta in zguba vode valed puščanja na ceveh in opvavi, bi se s tem prenehala. Vankdo bi imel dovolj vode z močnim pritiskom vsak čas potreba. Voda bo čistajša prečiščena in brez kemikalij ali klorina v vodi in stala bode manj kot stane po sedanjem sistemu. (Adv.)

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih.

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI.

CENE ZMERNE, UNIJSKO DELO PRVE VERSTE.

VSA POJASNILA DAJE VODSTVO TISKARNE. Pišite po informacije na naslov: S. N. P. J. Printery, 2657-59 South Lawndale Avenue, Chicago, Ill.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA UST-MENA POJASNILA.

Bolezen profesorja Omahna

KONEC

"Ljubko je to!" si je mislil Karel Omahen. "Pa že naprej skrbita za posteljico, mlademu zarodu, dobro vedo, da njuna ljubezen ne ostane neplodna."

Tako je sam pri sebi govoril, opazujoč to zaljubljeno ptičjo dvojico, pa mehko mu je bilo v duši, da je sentimentalni postal, sentimentalni on, ki je štel že vendar precej nad trideset zim in spomladi. In bliskoma, ne da bi vedel, kdaj in kako, mu je švignila misel od golobčkov na gabrovi veji čez vrhove dreves in slemena poslopj naravnost v mesto ter se ustavila v Peharjevem salonu. In gnezdice, to mu je šele zbuhalo nenavadne predstave. Spomnilo ga je nečesa, na kar že leta in leta ni mislil, spomnilo je zakrknjenega samca — čufje! — zibelke.

In ko je šel dalje po poti, ves vase zamišljen, mu pride nasproti tovariš profesor Stanonik s svojo družino, šteječo njega, go-

spo in triletnega sinčka. Oh ta Stanonik! Kakor otrok je! Tako se s sinčkom igra. Meče mu žogo, teka za njim, se smeje in šali. Sinček pa skače, se mu ovija okrog nog in ga vleče za brado. Smešno in malodostojno za profesorja bi se zdelo Omahnu tako početje večeraj; danes pa ne, ampak čisto naravno in prijazno. Če oče ne bo imel a sinčkom veselja, kdo ga pa imej! si je mislil na tihem.

Pa kako je Stanonikova gospa častitljiva in lepa! Tako častitljiva in lepa se mu še nikdar ni zdelo. Počasi hodi za možem in sinkom, medtem ko ji dvojna sreča odseva z obraza, sreča zakonske žene in materinska sreča. Seve ona ne more z njima igrati, ko bi tudi hotela; treba ji je paziti nase, ker posli dete pod srcem. Nelepe in mesene so bile misli, ki so drugkrat vstajale v Omahnu, kadar je videl žensko v blagoslovljenem stanju. Danes pa je čutil neko posebno spoštovanje do Stanonikove gospe, kakor še nikdar poprej. In duška je dal temu svojemu čuvstvu, da se ji je priklonil nenavadno globoko,

pa tudi Stanoniku se je prijazno nasmejal in sinčka je pogladil po lasih. Ko se je pa, mimo prišedši, nazaj ozrl po srečni družini, se mu je v srcu porajalo nekaj takega kakor zavist, dasi sicer ni bila njegova lastnost, da bi bil kdaj koga zavidal.

Pa danes je že bilo tako, da bi bilo težko spoznati "starega" Omahna. Ves drugačen je bil, večerajnjemu malo podoben. Kaj še, da bi bil tiste razposajene volje kakor navadno, ampak pošteno siten je bil in zlovoljen. Iz zavisti, ki jo je nasekrat občutil do Stanonikove zakonske sreče, mu je vzkliła nezadovoljnost z dosedanjim samakim življenjem. Uverjal se je, da nima prave potrebe doma, ne v gostilni; sentimentalno je tožil, da ga nihče nikoli ne vpraša, ali si česa želi in kako se počuti; in čutil se je, da še nima bolj povzraženega želodca, ko mora vendar tako slabo hrano uživati po zakajenih krčmah.

"Kakšno življenje je to! Vsa pes ima boljše!" je vzkliknil, ko mu je zlovoljnost vzklopela do vrha.

Ravnokrat pa, ko se je tako hudoval nad tujo postrežbo, nad gostilniško hrano in bogstvom nad čim vsam, mu pride nasproti doktor Znojilšek.

"Kaki počutki, profesor? Ali si se dobro naspal po snočnji soneji?" vpraša Omahna.

Ta pa čemerno: "Tako, tako! Nič dobro mi ni. Duši me nekaj tu notri."

Nakar ga Znojilšek važno potipuje za šilo, potem pa sumljivo z glavo zmaja ter pravi: "Bolani si, prijatelj! Hudo bolani, in alcer na srcu. Prav snoči si se nalezal bakcij. Svoj sem te svarsil, pa mi nisi verjel. Ha! In kakšnih bakcij si se nalezal! Povem ti, ti bakciji so od vraga, kadar se zarijejo v človeški organizem. Ne odpraviš jih z nobeno miksturo, nobeno masažo. Zato pa ne išči zdravil po lekarnah in zdravja po kopelih. Škoda denarja! Zanj si rajši kupi široko zakonsko postelj, čez leto in dan si pa steei zibelko. Seve prej je treba, da stopiš v zakon. Moja zdravniška častna beseda, da je tu edina, pa — hvala bodi Bogu — tudi gotova pomoč zoper te vrste bolezni. Pa kmalu ga skleni, in sicer —. Toda kaj ti bi pravil, s kom naj ga skleneš? Saj ti bolezen sama daja čutiti. Vidi pa, da tudi Mara holeha na te hudinasti kugi. Ravnokar prihajam od nje, priporočil ji isto zdravilo ko tebi. Zdravilni proces je pa tale: Tvoji bakciji bodo imunitizirali njo, njeni pa tebe in zopet hosta drava."

To izgovorivši, pa je naglo odšel, da se mu mudi k nekemu bolniku v Šiško.

In prav je, da je odšel. Če ne, bi se bil profesor Omahen nazvil svojemu dostojanstvu izpozabiti, da bi bil javno pred šestajšim občinstvom objel in poljubil bradatega Znojilška. Tako neznanosko se je vzradostil, ko je slišal ime medicamenta in izvedel o načinu zdravljenja. Zato je pa tudi takoj sklenil, da se hoče čisto natančno ravnati po njegovem nasvetu. Seve, kaj je pa tu di drugega hotel, ko mu je Amoreja puščica tičala globoko v drobju, njen strup mu je pa razkrajal mozeg in kri!

Ko bi pa imel profesor Omahen toliko božanstva v srcu, kolikor ima učenosti v glavi, bi bil pri tej priči videl silno smešen prizor. Tam ob potu za rožnim grmom je stal razkoračen poni-glavi božec. Z ročicama je strgal Omahnu korenček pa se tako hehetal, da je bil ves solzen od smeha; škodoželjno se je hehetal, ker se mu je zdelo dobro in koristno, da je z otrovano puščico zavdal smrtni udarec neplodnemu samskemu življenju prešernega in zakrknjenega samca.

Ubijajte muhe!

Muhe prenašajo bolezni.

Sedaj je že skrajni čas, da se začne uspešna borba proti muham. Muhe ne spadajo v hišo. Roj muh v hiši je znak nesnažnosti in kulturne zaostalosti. Radi svojih običajev je muha najbolj odurna žuželka, s katero človek prihaja v dotik. Zaraja se v nesnagi in živi in se rodi v nesnagi vse nadaljne dni svojega življenja; zapušča jo le, ko vdira v stanovanje, da okuži človeku njegovo hrano in širi bolezni.

Hišna muha je vztrajen požeruh, ali njena paša je precej počasna. Plazi se po površini jedil in na teh izletih utegne nositi s seboj, zlasti na konicah svojih nog, klice nalezljivih bolezni, jajčeca parazitov in organsko nešnago. Ko muha poseti vašo mizo, odlaga to nevarno snov na vašo hrano. Ako taka okužena hrana gre v želodec, se utegne razviti kaka nevarna bolezen.

Letokrog hišne muhe navadni ni obsežen. Morda redkokaj odletava dalje kot pol milje od svojega vališča in običajno ostane dvesto do tristo metrov okolo kraja, kjer se je rodila. Raditega, ako se kje nahajajo muhe, je prav gotovo, da se zaredile v najbližji okolici.

Bolezni radi muh.

Tekom špansko-ameriške vojne je bila pozornost ameriškega naroda prav dramatično obrnjena na nevarnost muhe kot razširjevalke legarja. Na stotine vojakov je umrlo za to boleznijo, da si jo je prav lahko preprečiti. Iste razmere, ki so prevladale v oni vojni, obstojajo dandanes v tisočih ameriških naselbinah.

Kjer se muhe morejo slobodno gibati med straniščem in je-

dično mislo, utegnejo okužiti vsako vrsto hrano. Zlasti mleko je dostikrat predmet takega okuženja in našlo se je večkrat, da so epidemije tifusa in legarja imele svoj pričetek v mlekarah, ki niso bile preakrbljene s potrebnimi sredstvi za odstranitev odpadkov. Hrana, ki jo kupite v štacuni, prenapolnjeni s muhami, tudi utegne biti okužena in, ako jo sneste surovo, more direktno povzročiti kako bolezen. Tudi kuhana hrana utegne biti okužena po skuhanju. V tem tiči velika nevarnost za zdravje. Torej vzlic vsaki pažnji, ki jo individualno lahko obračamo na nevarnost okuženja s strani muh, smo vendarle podvrženi infekciji legarja radi nemarnosti drugih. Radi tega je vničenje muh zadeva, za katero mora skrbeti vsa občina, in je torej stvar občinske higijene.

Druga jako navadna infekcija, ki jo muha prenaša, je poletna driska (diarrhea). Ta bolezen se bolj poprima otrok, ali tudi odrasli so ji podvrženi. L. 1920 je v Združenih državah 38.514 otrok pod dvema letoma umrlo radi driske in črevesnega vnetja.

Kako naj se iznebimo muh?

Najbolj uspešen način uničenja muh v celi sosesčini je organizirati in nadaljevati kampa-njo v to svrhu. Le potom skupnega prizadevanja, vseh stanovalcev in zdravstvenih oblasti in organizacij je mogoča popolna iztrebitev muh. S tem ni rečeno, da je prizadevanje in snaga poedinca podrejene vrednosti, marveč le da bi trebalo smatrati iztrebitev muh kot vprašanje, katerega treba lotiti se v njegovi celoti.

Najprej treba vničiti vsa zaračališča muh; brez tega koraka vse drugo nič ne pomaga. Radi tega mora prevladovati v občini najvišji standard čistote; treba preprečiti nakopičevanje odpadkov in smeti in skrbeti za pravilno odpravo istih. Ze mali kupček smeti utegne služiti kot zaračališče neštivila mušnih ličnk (larv); iz tega se razvidi velika važnost največje snage.

Vse hišne smeti se morajo držati v posodah, v katere naj ne prodira ni zrak ni voda, opremljenih a tesno zapirajočimi se pokrivali, tako da ni muhe ni druga golazen nima pristopa do

smeti. Nakopičevanje smeti okoli hiše je odgovorno za zaračališče muh in tudi javna smetišča utegnejo biti dobrodošla zaračališča. Neomrežena hiša in neobvarovano stranišče izven hiše stvarjata nevarnost, ki je nikakoli družina ne bi smela prenašati. Mreže na oknih seveda ne dajo proč vseh muh, ali petindevetdeset od sto izmed njih ne bo v stanu priti noter, in nevarnost bo za toliko manjša. Vsaka muha v hiši bi morala biti omrežena; ako ni mogoče omrežiti vseh sob — pa vsaj kuhinja in obednica naj bo opremljena z mrežami. V slučaju bolezni treba zlasti obvarovati spalnico, kjer bolnik leži, posebno ako gre za kakšno nalezljivo bolezen. Na kmetih treba zlasti paziti na hlev in mlakarno. Muhe ne bi smelo biti v prodajalnicah, pekarnah in v drugih prostorih, kjer se hrana pripravlja. Kjerkoli je navadno postaviti mreže na okna in vrata, naj služijo mreže ne le proti muham, ali tudi proti komarjem; radi tega treba vporabljati mrežno žico štev. 16.

Od snovi, ki so strupene za muhe, morda najbolj primerne je formalin. Naj se pomeša s štiridesetkrat večjo količino vode in pretoči v skledice, ki naj se postavijo vse okolo sobe; istočasno odstranijo naj se vse druge tekočine. Ako muhe tekone nekoliko ur nimajo pristopa do drugih tekočin, bodo napojile se na tej raztopini in crknejo. Treba varovati se mušnih strupov, zlasti onih, ki so sestavljeni od arzenika. Zastrupljenje otrok s tega vira je prepogosto.

Prelepljivi mušni papir pomaga tudi k uničenju muh, dasi pravzaprav znak dobrega gospodinjstva. Ubijanje muh z batono ne zadostuje za odpravo muh. Navadno se pobijanje muh začne v poznejši sezoni, ko je že v polno muh in more lov na muhe le neznatno znižati njih število. Boljše bi bilo, ako se bi to storilo takoj v spomladi, ko je muh iz katerih se bo rodilo še na milijone drugih, razmeroma še malo. Ako bi ljudje vporabljali takoj ob začetku mušne sezone vsi oni napor proti muham, ki ga rabijo kasneje, in bi zlasti pazili na takojšnje uničenje vse snage in smeti tekom vsega leta, vprašanje muh bi bilo že zdravno rešeno. — F. L. I. S.

MEDVLADJE

SOCIALEN ROMAN.

Spisal Jože Pahor.

(Dalje.)

— Poizvedela sem, ima dobro, pošteno gospodinjstvo. Sicer bi tudi jaz ne mogla spati!

— Pa zakaj mi niste pisali o tem?

— Žena je molčala, čutila je krivdo.

— Tja bom šel — se je jezil oče — in pripeljal Stano domov!

Mislil je resno, ker mu ni bilo še znano, kako trdo so se pravzaprav ves čas borili njegovi z bedo.

Samo kakšen je ta dom! se je spomnil zopet sredi nevolje. Kaj nam je vojna še pustila?

Vstal je, ne da bi dal dete iz rok, in se ogledal po hiši. Le za silo je bila popravljena, toliko, da so vsaj zimo prebili v njej. Streha, zbita zgolj iz lesa, je sicer branila dežju, toda mrza ni ustavila. Za poletje, ki je v Gorici čisto južno, pa so pod leseno streho že napovedali najhujšo vročino.

— Udarila nas je vojna! je menil Slak, ko si je ogledoval vsako malenkost posebe. Povsod so bili sledovi borbe, povsod, da se je moral čuditi, kako so ostali zidovi pokonci. Z velikim trudom si je pridobil ta domek, veliko ljubezni in dela je položil vanj, zato je hranil toliko več spominov.

— Udarila nas je — je ponavljal polglasno kakor sam zase, — pa nas ni strla!

Z otrokom v naročju je stopil ven, da bi pretehtal, kako je z vrtno. Toda povsod sledovi železnih udarcev in razstrelb, po zidovih, v zemlji in v razseklinem sadnem drevju, ki ga je bil zasadi in gojil, da mu ga je vihra uničila prav tedaj, ko bi imelo prinašati sadov. Sicer so po vrtu že marsikaj uredili in nasadili, toda nekdanja lepota je bila vsa poteptana v tla in vse vztrajno delo Slakove rodbine tekem zime in pomladi je ni moglo več obuditi. Onostran žične ograje, ki so jo napeli, koder je stalo nekdanj betonsko vrtno ozidje, je ležalo polje, kjer se ljudem ni več zdelo vredno lotiti se grude. Zemlja je bila podobna valoviti površini razdraženih voda, kakor bi se bile strdile aredi viharja, in iz nje so strčali previti železni koli z ostmi na vrhu. Vsečez pa je prepleteno z bodočo žico, kakor bi sam vrag predel to svoje mreže.

Dete v Slakovem naročju je blebetalo in iztezalo ročico v daljo.

— Vojna je to, vojna! — je govoril oče. — Nekaj, česar ti ne razumeš! Kar je umljivo samo nam, velikim, ponosnim!

Solnce se je nizalo in posipalo z zlatim prahom razorane hribe na severu. Tja gor je zrl Slak in mislil na strahote, ki so jih videle one rebri. Na brezmejnost sovražstva in trpljenja je mislil, ki si ga ni mogel prav razjasniti. Zdaj je bilo mirno tam gori, v milem večernem svitu, in tihe struje zdravja so plule z vrhov v ravnine.

Slaku se je zdelo, da čuti zdravilno moč neba in zemlje, svoje zemlje, na kateri stoji. V srce mu life in v zavest, da se je vrnil in da zopet začena življenje, ki je bilo kakor pokopano, nov svet je zagorel iz dna.

Slak je truden in šibak. Ni mu lahko breme otrok, ki je sklonil glavo na očetovo ramo in zaspal. Ni mu dobro, ko se spomni izmučenega in izpitnega obraza žene. Toda iz zemlje in iz ozračja žehiti in vre kakor tedaj, ko je stvarnik razgalil noč in vrgel mladost v voljstvo, da nikdar več ne ugasne.

3.

Naslednjega dne se je Slak predstavil v uradu, kjer so sprejemali delavce, toda za delo še ni bil. To je menda inženir, rodem Čeh, takoj uganil in mu dovolil, da ostane še dva tedna doma, češ, da vlada itak vse stori, česar je treba za naglo in uspešno obnovo porušene dežele. Slak se je smehljaj, ugajala mu je inženirjeva odkritosrčnost. Omenil je, da bi lahko vzel delo domov, ker je oproščen kot stavbni risar, predstojnik ga je pa naglo pomiril:

— Odpočijte se! Plača vam teče od današnjega dne in tudi živila, predpisani odmerki se vam že jutri izročijo.

Tako je šel Slak ves zadovoljen domov, z olajanim srcem in misli, kako naj porabi te proste posladne dni.

Dve poti je imel: k očetu in k hčeri. Predvsem k očetu, ki ga ni videl toliko let! Od tedaj namreč, ko mu je izbral bogato nevesto in povedal, da je sklenil rešiti z njo dom in svojo lesno trgovino, ker je grozil polom.

— To je edina rešitev! — je bil dejal sinu. Stori, kakor pravim, sicer nas vse pogubiš! Sam boš lepo živel in očeta ne boš imel na vesti. Premisli in ne upiraj se!

Sin pa se je uprl, proti pričakovanju, in strastni mož je vzhropel. Po strašni nevihti je moral mladenič z doma in njegova usoda je bila zapetena. Krenil je v Gorico in se poročil z dekletom, katero je ljubil, še preden je oče zasnova svoj načrt. Bila je nezakonska hči človeka, ki ga je družba izrgala kot puntarja in ki ni imel ničesar kot pot pod seboj. Mladi Slak si je dobil službo, toda na Slakovino nazaj si je za vselej zaprl vrata. Izprva se je bal, da udari v svet novica o katastrofi, pozneje je zvedel, da si je oče opomogel, ko so gradili železnico tam skozi in so mu delavci zvozili na dom cele vozove lesa, ne da bi prišel kdaj, kdorkoli temu na sled. Ko je zagorela vojna, ni šel k očetu po slovo, prepad med njima je bil še prevelik. Toda vojna je mnogokaj zabrisala in trpljenje je preobrazilo misli sinove. Gnjej, ki mu je ostal v duši od onega dne, ko je npral iz rojstne hiše, ga je začel težiti, trpko občitanje ga je zasledovalo bolj in bolj in posebno tedaj, ko se mu je godilo najhujše. Na Slakovini je sicer sodočevala mačeha, ki je bila mnogo kriva, da je moral prvi sin od hiše, in premoženje je deloma prevzel polbrat Mirko, ki je bil med tem dorastel; toda izgnanec je čutil, da je danes sovražstva dovolj, da je udarila ura sprave z očetom, ki je onemogel stari in se nagiba v grob. In če bi ga tudi doma ne sprejeli prijazno, vedel je, da mora napraviti to pot, mora — in šel je.

Z jutranjim vlakom se je odpravil, ko solnce tako mlado in sveže blesti čez polje, po vinogradih na gričih in po vaseh na pobočjih in allemenih. Nekoliko tesno mu je postalo, ko je zagledal na pol hriba grad, ki je stoletja čuval to zadolje, zri rodove, ki so šli čezenj in ki je videl tudi njegovo mladost.

Izstopil je, bila je njegova rojstna vas. Ze od daleč se je kazala obnovljena hiša, visoka in svetla, s prostornimi gospodarskimi poslopji, naokrog, vsa drugačna kot tedaj, ko ga je sovražno vrgla v svet. Na prostranem dvorišču so bile trioglate skladišnice desk, kupi tramov, lat in drugega lesa, ki bi ga težko precenili. Med skladi in vozovi in delavci pa se je gibal mlad mož kakih osemindvajsetih let, visok in vitek, zdrave polti in lepe, izrazite glave ter nekaj ukazoval.

Mladi gospodar! si je rekel Slak in šel naravnost k njemu.

— Ali me še poznáš? — je vprašal brata.

Ta je nekoliko osupnil, tako tuje mu je bilo ahujašeno lice! Pa se je hitro zavedel.

— Vendar enkrat po tolikih letih! Saj bi te skoraj več ne bil spoznal!

Pustil je ljudi in ga peljal v hišo. Sprejela ga je mačeha, hladno in mračno, da se je Slak takoj spomnil vseh grenkih let, ki jih je bil prežival z njo skupaj in ki so mu pustila za vse življenje neko jedkost v značaju. Bila je visoka, suha in z obraza se ji je brala osornost in stiskavost.

Vojna nas je učila — je pozdravil pastorek, a je isti trenutek čutil, da je šla vojna mimo te ženske. — K očetu sem prišel, — je pristavil, — kako je z njim?

— Zdrav je zmrlaj, samo starost, starost! Na vrt je šel, k delavcu!

Stopila sta z bratom na vrt, ki je bil za hišo, in Slak je tudi tukaj videl, kako je bil stari obogatel. Peščene steze, ribnik, čebelnjak, cvetličnjak z južnim rastlinjem, vse je kazalo, da gospodar denarja ni štel, temveč ga je meril. Sin je našel veliko več, kakor je pričakoval.

Vzlic vsemu bogastvu mi ni ne enkrat pomagal, je spekle Slaka. Vsaj med vojno, vsaj rodbini moji! Mačeha bi mu vendar ne mogla zabraniti, če bi hotel pomagati konec konca skrivaj!

(Dalje prihodnjik.)

Udobni prostori tretjega razreda na parniku "PARIS."

Ali greste na vsesokolski izlet v Zagreb?

NOVA IZBOLJŠANJA IN OPREMA
za udobnosti tretjega razreda

Na ogromnem francoskem zastavnem
parniku

"PARIS"

Izvolite se jihi poslužiti

Mi vam jih s ponosom nudimo
Izkoristite jih!

Tekoča voda v vsaki kabini
Velike udobne kabine

Prijetne in privlačne obednice, kadilnica, salon
za ženske, dosti prostora na krovu — igre —
godba — ples — kinematograf.

Pridružite se izletu v Jugoslavijo

Odplutje na Paris-u 18. jul. 1925

Pišite svojemu agentu po tiskovine z opisom teh udobnosti, ali pa na —

FRENCH LINE 19 State Street
New York, N. Y.